

Málnási Ferenc

Nyelv és kultúra a változó régióban

Hatszáz magyarságkutató a VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson

A **hungarológia** (magyarságtudomány) a magyar kultúra kutatásával, közvetítésével, oktatásával foglalkozó tudomány, összefogja a különböző tudományok (nyelv, irodalom, képzőművészet, zene, film, színház, néprajz, újabban a média stb.) magyarsággal foglalkozó területeit. A kifejezés 1922-ben született, Gragger Róbert javasolta az *Ungarische Jahrbücher* című folyóiratban. (Nem tévesztendő össze a hungaricum szóval, amely jellegzetes magyar termékek, dolgok, eljárások stb. gyűjtőneve).

A magyar nyelvre, kultúrára és társadalomra vonatkozó kutatásokat, oktatást szorgalmazza és támogatja a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, amely igyekszik közvetíteni a magyarországi és a külföldi fórumok között, a tagjai, de az érdeklődők számára is a magyarsággal kapcsolatos híreket, kutatási eredményeket, cikkeket, monográfiákat jelentet meg.

Kiemelkedő működési formája az ötévente megrendezésre kerülő Hungarológiai Kongresszus, melyet 1981-ben Budapesten, 1986-ban Bécsben, 1991-ben Szegeden, 1996-ban Rómában és Nápolyban, 2001-ben a finnországi Jyväskyläben, 2006-ban Debrecenben, és 2011. augusztus 22-e és 27-e között Kolozsváron (illetve egy napra Marosvásárhelyen) tartottak.

A kongresszus fővédnökei: Schmitt Pál, a Magyar Köztársaság Elnöke, Traian Băsescu Románia Elnöke, védnökei: Kelemen Hunor kulturális és örökségvédelmi miniszter, Románia, Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter, Magyarország, Ionel Haiduc, a Román Akadémia elnöke, és Pálinkás József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke.

A szervező intézmények: Nemzetközi Hungarológiai Bizottság, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Magyar Tudományos Akadémia Kolozsvári Bizottsága, Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem.

Magyarul köszöntötte a Kongresszus résztvevőit és az érdeklődőket Tuomo Lahdelma, a magyarságtudományi társaság elnöke, aki hangsúlyozta, hogy mérföldkövet jelent ez a kongresszus, mivel olyan helyen szervezték meg, ahol sűrített módon van jelen a magyar múlt. Schmitt Pál elnök úr is beszédében Péntek János kolozsvári nyelvészprofesszort idézte: „Kolozsvár maga a sűrített Erdély”.

A kolozsváriak, magyarok és nem magyarok, de talán több erdélyi lakos, tömegesen vettek részt az augusztus 15-e és 21-e között rendezett Kolozsvári

Magyar Napokon, azon a rendezvénysorozaton, amelynek keretében 26 gyermekprogram (köztük a világon egyedülálló Szentegyházi Gyermek-filharmonia csodálatos koncertje), 16 kiállítás, 6 borkóstoló, 33 ifjúsági program, 30 filmvetítés, több mint tíz előadás, kézművesvásár, városnézés, séta a Házsongárdi temetőben, könyvtár- és levéltár-látogatás, sőt a Szent Mihály plébániatemplom tornyának és a kínált panorámának megtekintése stb. csak előrevetítette a szintén egy hétig tartó kongresszust, amelyen – Péntek János professzor szerint – sok fiatal erdélyi magyar kutató is tarthatott előadást, így valóságos nemzedékváltásnak lehettünk tanúi. Sipos Gábor EME-elnök szerint a fiatal kutatók mellesleg módon viszik tovább elődeink hagyományait, és eredményeik érdemesek a nemzetközi nyilvánosságra.

Az augusztus 22-én, a Kolozsvári Magyar Operában tartott ünnepélyes megnyitó és a plenáris előadások után megkezdődtek a szekciók programjai. A majdnem 600 kutató előadásának még a címét is nehéz lenne felsorolni, csupán a témakörök megemlékezésével jelzem a sokrétű, gazdag kínálatot, amelyet izléses füzetben bárki számára hozzáférhetővé tettek, válogathattunk a jobbnál jobb, az érdekesebbnél érdekesebb, de talán még egy szűk kört érintő előadások között is. Magyartanárként természetes, hogy a nyelvészeti és irodalmi előadások vonzottak, de ha időt tudtam volna szakítani, ha egyszerre több helyen is lehettem volna, akkor bizonyára meghallgattam volna több kutatói beszámolót.

1. *Filozófia*. Magyar századforduló. Magyar kantianizmus és felvilágosodás.
2. *Hungarológia*. A hungarológia magyarországi fő háttérintézménye, tartalma, nyelve, külföldi intézményei. A magyar kultúra tanítása.
3. *Irodalomtudomány*. A közép- és kora újkori lelkiség nyelvei. A regionalitás politikai argumentumai. A változás kultúrája. Klasszikus magyar és világirodalom. Kortárs magyar kisebbségi irodalmak. Magyar felvilágosodás.
4. *Művészettörténet – Kultúrák találkozóhelye – a sokarcú Erdély*.
5. *Néprajz*. A moldvai csángók kutatásának újabb eredményei. Alfabetizáció, íráshasználati hagyományok és habitusok. Bor, kultúra, társadalom, Kulturális örökség, társadalom és modernizáció a Székelyföldön. Népi vallásosság Erdélyben. Tárgyak és kontextusok.
6. *Nyelvészet*. A magyar nyelv változatai a Kárpát-medence külső régióiban.

Az *Erdélyi magyar szótörténeti tár* mint interdiszciplináris forrásanyag. Az írásbeli kifejezőképesség színvonala, tanulói teljesítmények. Az olvasás és szövegértés színvonala, tanulási technikák, tankönyvek. Név – egyén – közösség: változó névhasználat térben és időben. Nyelvjáráskutatás a Kárpát-medencében. Szociolingvisztika – régió és nyelvváltozatok. Tér és idő metszéspontjai a magyar nyelvben.

7. *Szociológia, politológia, demográfia.* Vallásszociológia – vallástudomány.

8. *Történelem.* A gazdasági nacionalizmus érvrendszerei. A „népszolgálat” fogalmának tartalma és változásai a magyar kisebbségi közösségek történetében. A politikai integráció gyakorlatai. Egyház és társadalom a XVI–XVIII. századi Erdélyben.

Emlékirat és történelem. Kárpátalja: változó paradigmák. Modernizáció Magyarországon a 19. században.

9. *Zene-, színház- és filmtudomány*

Külön szekcióban hangzottak el a doktorjelöltek előadásai, és Marosvásárhely is színhelye volt plenáris és szekcióelőadásnak. Kísérőprogramokra is sor került: fotókiállításra, könyvbemutatókra, kerekasztal-beszélgetésre, felolvasásokra, kolozsvári írókkal való találkozásra, a Házsongárdi temetőben megtett sétára, Kolozsvár környéki kirándulásra.

Az elhangzott előadások után kérdések, válaszok, vita, majd egy kis szünet – kávé, üdítő – után újra munka következett.

Ígéretet kaptunk, hogy az előadások szövege hozzáférhető lesz egy megszerkesztendő kötetben, a szervezők kérték, hogy az előadások írott változatát minél hamarabb juttassák el a *Programfüzet*ben megjelölt e-mail címre.

A *Programfüzet* általános tudnivalókat is kínált a vendégeknek, a közlekedéssel, a recepcióval kapcsolatos kérdéseket, az előadások helyszínének pontos címét, a szálláslehetőségeket – a füzet borítóján színes térképpel –, az internet- és számítógép-használat lehetőségeit, a kapcsolattartást, és – mivel nem csak szellemi táplálékkal él az ember –, a kolozsvári vendéglők részletes bemutatásával is segítséget kaptak a vendégek.

Köszönjük a szervezőknek ezt a tartalmas, szép hat napot – vizontlátásra 2016-ban a „kincses Kolozsvár” testvérvárosában – Péccset!